

האגודה

עלון לשבת קודש

דברי מחשבה והלכה, ומהנעשה בבתי הכנסת

בס"ד

לע"נ יוסף בן אליה וחממה ז"ל לבית גיאת
לע"נ משה בן זילפה ואליאס ז"ל לבית חיימי

כ"ד אלול תשע"ז 1187 (שנה כב')

נושא השבוע: לקראת רה"ש (ב)

ההפטרה: "שש אשש" (ישעיה סא)

פרישת ניצבים-ויכר

"אתם ניצבים היום כולכם לפני ה' אלוהיכם ראשיכם שבטיכם"

וקניכם ושטריכם כל איש ישראל" (כט, ט)

תמיד היה משה מדבר תחילה לנשיאים ואח"כ לבני ישראל ואילו כאן פנה משה במישורין אל כל בני ישראל ולא פנה אל הנשיאים לחוד, לומר לנו "אתם ניצבים היום כולכם" - ואין הבדל ביניהם ובין הנשיאים, "לפני ה' אלוהיכם" - ואין אנו יודעים להבדיל מי יותר חשוב ומי פחות חשוב בעיניו יתברך. יתכן כי זה המוחזק בעינינו לראש ונשיא פחות חשוב הוא בעיני שמים מזה המוחזק בעינינו לסתם יהודי פשוט.

כי בשמים קיימים חשבונות אחרים לחלוטין.

"ראשיכם שבטיכם זקניכם ושטריכם" - כל אלה אינם אלא מנקודת המבט שלכם, כפי שרואה אדם מבחוץ, אולם בעיני ה' יתברך כולכם שווים זה לזה - "כל איש ישראל".

לכן אומר רבי בונם מפשיסחה: צריך כל אדם לא להחזיק טובה לעצמו לבל יתגאה בכך שמוחזק הוא לצדיק גדול או תלמיד חכם בעיני הבריות "כי האדם יראה לעיניו וה' יראה ללבב". (תורת הפרשה)

"ואנכי הסתר אסתיר פני ביום ההוא על כל הרעה אשר עשה כי פנה אל אלוהים"

אזורים" (לא, יז)

הסתר פנים נגרם בעיקר מכך שבעת צרה אין ישראל פונים מיד ובמישרין אל השם יתברך בתשובה ובתפילה, אלא תחילת מבקשים הם הצלה ע"י אמצעים טבעיים ואנושיים, כיוון שהם תולים את העונש בסיבות מדיניות או כלכליות, "כי פנה אל אלוהים אחרים". אלמלא היו פונים אלי מיד, לא הייתי מסתיר את פני.

הכל יבוא בחשבון

מעשה שהיה

הסיפור שלי משתרע על פני 45 שנים. הייתי נערה בת 15 ממשפחה טובה, הורים מקסימים, ציונים מעולים... אך הייתי קצת מלאה, הורי לא העירו לי על כך ולי לא היתה שום תחושה רעה בשל כך.

יום אחד, בהפסקה, שמעתי צחוק מאחוריי, הסתובבתי וראיתי בת אחת, רבקה (שם בדוי) מנפחת את לחיה כמו שמנפחים בלון "ומפוצצת" את הבלון הדמיני מאחורי גבי, כשכמה בנות סביבה מתפוצצות מצחק. לקח לי חצי דקה להבין שהיא מתכוונת אלי, משום שראיתי עוד בת שעושה כך ועוד אחת ועוד אחת ובכל פעם התחדש פרץ הצחוק.

הלכתי הביתה בוכיה ומושפלת ולא העלתי על דעתי לספר על כך לאימי. היו אלה ימים אחרים, בהם היה מרחק בין הורים לילדים... התרגלתי שמחצית מבנות הכיתה מקבלות את פניי בניפוח לחיהן ואילו המחצית השנייה שלא היתה רעה כ"כ, לא העיזה לדבר איתי כי רבקה הודיעה שמי שתדבר איתי תוחרם. כך בתוך חודשיים הפכתי מילדה מאושרת, פורחת ושמחה לילדה עצובה, שבורה, בודדה ונבולה. באחד הימים לאחר שהגעתי הביתה אכלתי ארוחת צהריים ואח"כ נכנסתי לאמבטיה והבטתי

הזמנים ע"פ לוח "אור החיים" של אופק תל אביב * שעות קיץ * סוף זמן ק"ש לשבוע הבעלי"ט 8:52 - 8:53

כניסת שבת: 6:27 יציאת שבת: 7:17 יציאת ש"ר: 8:01

הלכות תשובה - בין אדם למקום

א. אדם צריך לשוב בתשובה לפני ה' על כל העבירות והחטאים שעשה בין בשוגג ובין במזיד, ואפילו אם המעשה שעשה הוא ספק עבירה. התשובה כוללת שלושה שלבים: חרטה על העבר, וידוי על המעשה שעשה וקבלה לעתיד שלא יעשה כן עוד (הרמב"ם הל' תשובה פ"א ס"א).
ב. התשובה היא לא רק על עבירות שיש בהם מעשה כגון: חילול שבת, גזל, עריות וכדו' אלא גם על מידות רעות שבו צריך לחזור בתשובה כגון: כעס, קנאה, רדיפת כבוד וכדו'. ותיקון המידות קשה יותר מחזרה בתשובה על עבירות שיש בהם מעשה, כי כשאדם שקוע במידות רעות קשה לו לפרוש מהם (הרמב"ם פ"א ס"ג).

הלכות תשובה - בין אדם לחברו

א. עבירות שבין אדם לחברו (ובכללם בין בני זוג ובין הורים לילדיהם) (נב"מ וילך ס"ו) אין יוה"כ מכפר עד שירצה את חברו (גמ' יומא פה) לכן המכה את חברו, מקללו או גזלו ממנו אינו נמחל לו לעולם עד שישלם לחברו מה שחייב לו ועד שיפייסו ויבקש ממנו סליחה וימחל לו (הרמב"ם הל' תשובה פ"ב ס"ט).
ב. ממון שיש בידו ונחלק עם חברו למי שייך הכסף לא יפסוק דין לעצמו אלא ילכו לדין שיפסוק למי שייך הממון (משנ"ב סי' תכו ס"ק ע). שגזל מקטרג בראש ביום הדין (ס).
ג. מי שחטא כלפי חברו, עליו ללכת לפייסו בעצמו ולא ע"י שליח או מכתב. מ"מ הכל לפי העניין, אם יודע שהפגע נוח לרצות עדיף שילך אליו בעצמו לפייסו ורק אם הוא קשה לרצות וחושב שיותר טוב שישלח תחילה איש מכובד מידידיו שירצהו ולאחר מכן יבוא בעצמו ויבקש מחילה ונסלח לו, יעשה כן (סו"ט יחזק דעת ד"ה סי' מז).
ד. כשמבקש מחילה מחברו צריך לפרט את החטא שחטא נגדו ואם יודע שחברו יתבייש שיפרט את החטא לא יפרטנו [ואבל לבקש מחילה חייב] (משנ"ב סי' תכו ס"ק ג).
ה. אם פגע בכבודו של חברו או דיבר עליו לשון הרע וחברו אינו יודע מזה כלל, כשיבוא לבקש ממנו מחילה אין צורך שיספר לו דברים כהווייתם, כי אם יספר יחרה אפו ויגדל צערו לכן יבקש ממנו מחילה באופן כללי בלי לפרט (חזו"ע עמ' רמז).
ו. לאחר שביקש מחילה מחברו והשיב לו הגזלה צריך לשוב בתשובה לפני הקב"ה על שפגע בחברו וזה כולל 3 שלבים: חרטה, וידוי על המעשה שעשה וקבלה לעתיד שלא יעשה שוב (הרמב"ם פ"א ס"א).
ז. לא יאה המוחל אכזרי למחול (הרמב"ם דעות פ"ו ה"ו) [מ"מ רשאי לדרוש שישלם לו את ההיזק הממוני] (עיין הרמב"ם הל' חובל ומזיק פ"ה ה"ט-י) וכשמוחל ימחל בלב שלם ובנפש חפצה.
ואפילו הצר לו וחטא לו הרבה לא יקום ולא יטור (הרמב"ם הל' תשובה פ"ב ס"א) שכל המעביר על מידותיו מעבירין לו על כל פשעיו. ואם לא ימחל גם לו לא ימחלו על עוונותיו (כסף משנה סס, חזו"ע עמ' רמז) ויש אומרים שאם מתכוון לטובתו של המבקש, כדי שלא ישוב עוד לכסלה (הרמ"א ס"א) או רב לתלמיד המתכוון לחנכו מותר לו שלא למחול מיד (וילק"י סי' תכו ס"ו).

תזכורות לערב ראש השנה (יום רביעי)

- ☒ להכין שתי נרות נשמה ליומיים [לצורך העברה מאש לאש] מי שמתכוון לבשל לא לשכוח לחבר שעון גז
- ☒ למשתמשים בפלטה של שבת יש לחברת לחשמל ☒ אשה שמדליקה נרות רגילים, צריכה להכין נרות דבוקים בפמוטים לשלושה ימים לפני רה"ש לפי שאסור להדביק הנרות בפמוטים משום ממחק (משנ"ב ס' תקיד ס"ק יח) או אפשר להכין חתיכות נייר כסף וברה"ש כל פעם שצריך יכניסו את הנר לפמוט עם נייר כסף וכך יעמיד בלא צורך להדביק. והמדליקה בשמן. מותר להכין את "הפתילות" היינו להכניס את הפתילה בתוך השעם להכנת "הפתיל הצף" ביום טוב עצמו (סו"ט עט ה"ט סי' קכ ס"ק א) (מ"מ החור בשעם בו נכנסת הפתילה צריך להיות פתוח וכן "השעמים" מופרדים אחד מהשני לפני יום טוב ולכן הטוב ביותר להכין לכל יום יום טוב דהיינו 31 ימים מראש).
- ☒ להכין עירוב תבשילין - כדי שיהיה מותר לבשל ביו"ט של ראש השנה (יום שישי) אמנם אם הכל מוכן לפני ראש השנה בכל זאת יעשה עירוב תבשילין ללא ברכה עבור הדלקת נרות וחיסום התבשילים ☒ לאלה שיש מקרר דיגיטלי עם מצב "שבת" להעביר למצב המתאים לפחות ל-72 שעות.

מניין סליחות באשדוד ב-1:00 עד 1:30 בעהרים ככולל כנסת ישראל [קרוואן] רח' רבי טרפון אזור ז

א"ה הרב אריה שכטר שליט"א ישובת בעירנו אשדוד בשבת זו (נצבים-וילך) וימסור דרשות:

- ☒ בין קבלת שבת לערבית- בביהמ"ד חניכי הישיבות- אזור ז'. ☒ בליל שבת ב-9:00 בב"כ מורשה ק.
- אברמסקי אזור ג'. ☒ תפילה בנץ- בב"כ אור מאיר אזור ז'. * ☒ ב-8:00 בב"כ הריב"ז אזור ז'. ☒
- ב-9:00 בב"כ שלום ורינה אזור ז'. ☒ ב-10:00 בבית אבישי- אזור ז'. ☒ ב-2:30 שיעור לנשים בב"כ שמחת רפאל- אזור ז'. ☒ ב-3:45 באוהל אברהם אזור ז'. ☒ ב-5:00 בב"מ ד' חניכי הישיבות אור אליעזר ק. פונוביץ. ☒ ב-7:00 בב"כ אורות חיים ומשה אזור ג'.

טעמי מקרא באשדוד עם הרב ניסן שרני כל יום שני ב-19:30 [ערבית] בבית משפ' סלמן שד' עוזיהו 34 אזור ג'

במראה ופשוט שנאתי את עצמי. האמנתי שהעובדה שאני מלאה היא זו שגורמת לכל הצרות שלי ולכל הסבל הנוראי שאני עוברת, לא הייתי מספיק בוגרת כדי להבין שזהו הרוע האנושי של רבקה שגורם לכל זה, עצם העובדה שהיא ארגנה את כל הכיתה לפעול נגדי החדירה אצלי את התנחה שאני האשמה, הבטתי במראה ואז מבלי לתכנן הכנסתי כמה אצבעות לגרון ו...הקאתי את ארוחת הצהריים.

מאותו היום, באופן קבוע, הייתי אוכלת את הסנדוויץ' של הבוקר ובסוף ההפסקה מקיאה אותו בשירותים של ביה"ס, את ארוחת הצהריים הייתי מקיאה בבית וארוחת ערב בכלל לא אכלתי. תוך חודש וחצי הפסקתי להיות שמנה. תוך 4 חודשים הפכתי לרזה ותוך חצי שנה לדחלילה. מובן שהפסיקו לנפח לידי לחיים, אבל אם חשבתי שהחרם יופסק טעיתי. הוא נמשך ביתר שאת וביתר עוז, לקח לי זמן להבין שהשומן היה רק תירוץ לפגוע בי אבל היא לא שינתה אצלי את ההרגל לאכול כמה שפחות ולהקיא כמה שיותר. בימים הללו לא היו שמות לתופעות, הייתי פשוט נערה אבודה שהלכה ורזה.

ההורים של אז לא התייחסו לחיצוניות אלא לחינוך ולצינונים ורצו שאהיה באלבוסטע, לא היתה גם מודעות לכך שנערות מסוגלות להרעיב את עצמן. רק בשנת 1976, חמש שנים מאוחר יותר הכירו באנורקסיה כאחת ההפרעות החמורות ביותר. אז פשוט היו ילדות שמנות, ילדות רזות וילדות רזות מאוד ואני הייתי אחת מהן. בגיל 18 וחצי התארסתי, לפני החתונה אמרה לי הרופאה באופן חד משמעי שאני חייבת לעלות במשקל, אלא אמרה לי לאכול יותר ואני באמת אכלתי יותר אבל גם הקאתי יותר.

בלית ברירה פניתי לאחותי הגדולה, הנשואה ובפעם הראשונה מצאתי את עצמי מספרת למישהי מה עבר עליי בשנתיים וחצי האחרונות.

אחותי לא ידעה כיצד לעזור לי וגם לא ידעה לקרוא לבעיה בשמה. היא לקחה אותי ליהודי צדיק שהתגורר במאה שערים, עמדנו שם וסיפרנו לו כל מה שעברתי. הוא עצם את עיניו ואמר: "את חייבת לאכול טוב ולהפסיק להכניס אצבעות לפה". ואז פנה לאחותי ואמר לה: "תטחני קליפות של אגוזים דק דק, תוסיפי לזה דבש וסוכר ותדאגי שאחותך תאכל 2 כפות ביום". בנינו בית לתפארת, ב"ה נולדו לנו 7 ילדים מקסימים ובמהלך השנים חיתנו את כולם. ילדיי גדלו עם הסיפור שלי, היה חשוב לי לספר להם שיהיו מוכנים למצבים שכאלה ושידעו לעולם לא להשאיר את הדברים בלב.

יום אחד קיבלתי טלפון מחו"ל מאישה שדיברה באידיש. לא הייתי צריכה הרבה כדי לזהות, היתה זו רבקה. היא אמרה: "אני מחפשת אותך כבר שנתיים, החיים שלי הם סבל אחד מתמשך, התחתנתי לא טוב, אין לי שלום בית, אין לנו פרנסה, יש לנו את כל הצרות הכתובות בספר הצרות, לפני שנתיים הלכתי לרבנית חשובה וסיפרתי לה על חיי מלאי הסבל, היא שוחחה עם בעלה הרב ואח"כ חזרה אלי ואמרה שבעלה ביקש שאזכר אם אי פעם פגעתי במישהו והוא מקפיד עלי. לא הייתי צריכה לחשוב הרבה כדי להגיע אליך, באמת פגעתי בכך, הייתי מגולגלת ומרושעת, הרסתי לך את החיים, אני יודעת שלא מגיע לי שתסלחי לי אבל שמעתי שאת בנית בית לתפארת ואילו אני שהשם ישמור אלו צרות יש לי... אני מבקשת ממך שתגלי נדיבות לב ותמחלי, אף שלא מגיע לי".

חשבתי מעט והחלטתי שאם אני רוצה לסלוח אני חייבת להוציא מליבי את כל הארס ואמרתי: "נכון שהרסת לי את החיים וכמעט גרמת לי למצב של מחיית שמי, כי עוד קצת גם לא הייתי יכולה להקים משפחה וסיפרתי לה למה גרמה לי ההצקה שלה, היא בכתה והתנצלה ובסוף אמרתי לה: "אני מוחלת לך גם בגלל שביקשת וגם בגלל שהילדים שלך לא חייבים לסבול בגללך, אבל אני מתנה זאת בכך שתחנכי את כל ילדייך ונכדייך לעולם לא לפגוע בזולת ולהיזהר מזה כמו מאש" היא הבטיחה. נפרדנו בידידות תוך שאני מבטיחה לה שאתפלל להצלחתה.

הלכות ערב ראש השנה

פִּנֵּת ההלכה

התרת נדרים א. נוהגים לעשות "התרת נדרים ושבועות" הכללי בבית הכנסת בערב ראש השנה ובערב יום הכיפורים, כדי להינצל מעונש נדרים ושבועות שנדר ונשבע בכל ימות השנה (כ"ה"ס סי' תקפ"א א' ס"ק נ"ט, בכ"ז יוסף סי' תקפ"א ס"ק כ"א, חו"ע יומים נוראים עמ' נ"ז, תורת מועדים סי' כ"ז) ו[ההתרה כוללת הפרה של הנדרים והשבועות שנדר כל השנה וכן הודעה לבטל את הנדרים והשבועות שעתיד לנדור ולהישבע במשך שנה הבאה] (חו"ע ס"ט).

ב. מאחר והתרת נדרים הכללית זו מצילה מהרבה נדרים ושבועות שנודר נשבע במשך השנה, חובה

קדושה שכל אחד ואחת ישתתפו בהתרה זו של ערב ראש השנה וערב יום כיפור (ז.ה).

מ"מ צריך לדעת שאין היתר בזה לזלזל בנדרים ושבועות ולסמוך שיש לנו ביטול מראש, שלא יתן לאדם פתח לנדור ולהישבע כרצונו, שתקנה זו נועדה להציל ולא להתיר לכתחילה].

ג. טוב לעשות התרה זו הכללית לכתחילה בפני עשרה ועדיף שיהיו אנשים שמבינים את ההלכות שלומדים (חו"ע יומים נוראים עמ' נ"ז) ואם אי אפשר אז בפני שלושה (ס"ט).

ד. צריך כל אדם להבין את נוסח התרת הנדרים הכללית הזו ולא כמו שחושבים עמי הארצות שזו אמירת תחינה ובקשה גרידא (כ"ה"ס סי' תקפ"א ס"ק נ"ט, כל נדרי לגי' שטסמן פ"פ ס"ב).

ה. אישה שאינה יכולה להיות נוכחת בהתרת נדרים ושבועות הכללית הזו תמנה את בעלה שיהיה שליח שלה להתרת נדריה (הליכות עולם לגר"ע א"ח ש"א ע"מ ג, פסקי תשובות ס"ט) ובהתרת הנדרים הזו יכולה להיעזר גם בעבור אשתו [ובנוסח יוסיף "שתתירו לנו ולנפשתינו ולנשינו" או "שנדרנו ונשבענו אני ואשתי" וכיו"ב] (כל נדרי לגר"ג שטסמן פ"עט ס"ז, הליכות עולם ס"ט, חו"ע ס"ט).

ערב ראש השנה א. אין אומרים וידוי ונפילת אפים בתפילת שחרית ומנחה בערב רה"ש. [יום רביעי], אבל ב"סליחות" באשמורת הבוקר אומרים וידוי ונפילת אפים אפילו לאחר עלות השחר (ש"ע סי' תקפ"א א') [קודם נץ תחמה] (ילקו"י עמ' ר"א, חו"ע יומים נוראים עמ' נ"ז).

ב. יש נוהגים ללכת בערב ראש השנה לבית הקברות להשתטח ולהתפלל על קברות צדיקים ונותנים צדקה לעניים (ש"ע סי' תפ"ח ב' בהכ"מ א') וההולך לשם לא ישים מגמתו נגד המתים, אלא יבקש רחמים מהש"ת בזכות הצדיקים שוכני עפר (חו"ע עמ' נ"ב-נ"ג).

ג. אין תוקעים בשופר בערב ראש השנה (יום רביעי) (ש"ע סי' כ"ה ס"ק ע"ז) והרוצה לתקוע כדי להתלמד יעשה זאת בביתו בחדר סגור (משנ"צ ס"ק כ"ד).

ד. מנהג יפה להסתפר ולכבס בגדים ולגזוז ציפורנים בערב רה"ש (ש"ע ס"ד) וטוב להסתפר קודם חצות יום [12:32=] (כ"ה"ס נ"כס ס"ג, כ"ה"ס ס"ק פ). ויש נוהגים לטבול במקווה טהרה בערב רה"ש ומנהג יפה הוא (בהכ"מ א' ס"ט) וטוב לא לפני שעה קודם חצות יום (משנ"צ ס"ק ט) ואם אינו יכול לטבול במקווה נכון שישפוך על גופו מעל 12.5 ליטר מים (משנ"צ ס"ק ט) ואפשר לעשות זאת גם ע"י מקלחת ואפילו גם ע"י מים חמים (ילקו"י עמ' כ"ז ועמ' תמח).

ה. בערב ראש השנה יזהר להתפלל תפילת מנחה כיאות כי היא התפילה האחרונה של השנה והכל הולך אחר החיתום (כ"ה"ס נ"כס ס"ב).

ו. יקפיד אדם לשוב בתשובה בכל ליבו וכל שכן מעבירות שבין אדם לחברו ולא ימתין עד יוה"כ לבקש מחילה מחברו אלא יקדים כבר לפני ראש השנה (כ"ה"ס ס"ק נ"ט).

ז. האשה לא תברך "שהחינו" בהדלקת הנרות שהרי יוצאת ב"שהחינו" שבקידוש (ס"ט).

ח. נהגו לאכול בשני הלילות של ראש השנה מיני מאכלים [ה"סימנים"] לסימן טוב לכל ימות השנה (ש"ע סי' תקפ"ג א'). שהם: רוביא (לוביא), קרא (דלעת), כרתי (נקי מתולעים), סילקא, תמרים [לפתוח ולבדוק מתולעים], רימונים, תפוח בדבש, ראש כבש [חלק] דווקא ואם אין ייקח של עוף או דג [ש"ע ס"ט, תורת מועדים ס"ט].

ט. את הכרתי והסילקא (למי שלוקח תרד) אין לאכול אם אינם נקיים מתולעים, ואת ה"יהי רצון" יאמר מבלי לאוכלם, יש לפתוח ולבדוק את התמרים מתולעים לפני האכילה. יזהר מאוד שלא לבעוס ובפרט בראש השנה (אפילו בליבו) שאין זה סימן יפה לו (כ"ה"ס פ' נ"כס ס"ז).

י. יש נוהגים לאכול את ה"סימנים" אחרי הקידוש קודם נטילת ידיים לסעודה, והנכון יותר לאוכלם בתוך הסעודה אחרי אכילת כזית פת של ברכת המוציא (תורת מועדים סי' ז ס"א).

יא. * כשאוכל את ה"סימנים" בתוך הסעודה מברך רק "על העץ" ופוסר את כל העץ, אבל על "האדמה" לא יברך שהרי הפת פוטרם, מ"מ טוב להביא פרי אדמה שלא נפטר בפת כגון: בוטנים, אבטיח או מילון וכדו', ויברך "על האדמה" ויתכוון לפטור את כל "האדמה" שבסימנים

(מועדים כהלכה סי' ז' ס"ד). * כשאוכל את הסימנים לפני הסעודה מברך על "העץ" פעם אחת ופוסר את כל "העץ", ומברך על "האדמה" פעם אחת ופוסר את כל האדמה. [ויזהר שלא יאכל כזית יחד מפירות שבעת המינים וכן לא כזית יחד משאר הפירות והירקות שאם יאכל שיעור יכנס לספק אם לברך ברכה אחידה. ואם אכל שיעור בתוך חצי שעה לארוחה להלכה לא יברך ברכה אחרונה – ולכן כדי לצאת מכל ספיקות אלו יעשה את ה"סימנים" בתוך הסעודה (הליכות עולם ח"ב עמ' רכח)]. * לפני שמטבילים תפוח בדבש יש ליטול ידיים כדון דבר שטיבולו במשקה (עיין ש"ע סי' קנח) [דווקא כשאוכל את הסימנים לפני הסעודה].

* כשמברך "שהחינו" על פרי חדש פוסר את כל הפירות שצריכים ברכת "שהחינו" שנמצאים על השולחן (ס"ט ס"ד), ולכן יביאם לאחר הקידוש שאם לא כן יפטרו בברכת שהחינו שבקידוש.

יב. כשצריך לברך על פרי "עץ" או "אדמה" [ע"פ האמור בסעיף הקודם]: מברך קודם ברכת הפרי וטועם מהפרי ואז אומר ה"יהי רצון" ושוב טועם מהפרי, ואם אינו צריך לברך על הפרי אומר רק את " ה"יהי רצון" וטועם מהפרי (הליכות עולם ח"ב עמ' רכח).